

# SOBOTNA PRILOGA



Foto: Zoran Pogrnjak

## SLOVENIJA NA PLUS TRIDESET

# Z

današnje perspektive se zdi noč 22. januarja, ko je razpadala ZKJ, povsem logična in predvidljiva, vendar pa je bila precej dramatična: ob pretirani ženski sentimentalnosti, ki je mnoge utrdila v prepričanju, da so »nekateri stvari« samo za prave moške, je bilo namreč tudi precej resne negotovosti, saj dolge štiri ure ni bilo jasno, ali bo slovenska delegacija odpotovala iz Beograda z oznako, da je zaradi nemogočih razmer v jugoslovanski partiji zapustila kongres, ali pa, da je bila iz njega izključena. V praktičnih posledicah sicer ti dve opciji za slovensko ZKJ na naši strani nista pomenili bistvenih razlik, velike spremembe pa bi bile nastale v njenih nadaljnjih stikih s preostalimi deli Jugoslavije, če bi obveljalo, da so bili njeni predstavniki izključeni, prav tako pa bi bilo marsikaj drugače tudi nazploh v političnih odnosih v državi, saj so bili ti tako že doslej ves čas močno podrejeni boljševškemu pojmovanju »bratstva in enotnosti«. Zaradi tega ni bilo čudno, da je bilo ves čas na vseh koncih centra Sava čutiti precejšnjo živčnost, manjkalo pa ni niti tiste znane morbidnosti, ki je značilna za vse trenutke, ko nastaja zgodovina: eni so se norčevali iz partijskega vodstva, češ da se ne zna niti pošteno skregati; drugi so preklinjali Slovence, češ da se jim bo za njihovo arogantnost že maščeval »Ajaccio Airways«; tretji so se zgražali nad navadnimi ljudmi, ki vse to že tako dolgo prenašajo; četrti pa so bili jezni sami nase, ker so morali biti zraven.

Toda razplet v noči 22. januarja v centru Sava je bil vseeno pomemben politični dogodek, ki je povzročil hitre premike v doslej dalj časa izrazito togem jugoslovanskem političnem ravnovesju in utrdil položaj Slovenije v državi. Pri tem so sicer mnogi naredili številne taktične napake, nekateri pa so morda sploh pospešili svoj politični zaton, vendar pa je bil glavni tok dogodkov vseeno na liniji konsolidacije demokratičnih procesov v državi in vsega tistega, kar pojmujemo pod zahtevo, da je treba doseči nov dogovor o sožitju v državi. Nekateri taktične napake, ki so jih zgrešili pripadniki najrazličnejših struj na kongresu, navajamo tako zgolj zaradi tega, da bi bili bolj razumljivi tisti najpomembnejši politični zasuki v času brezkončnih tridnevnih razprav v centru Sava in v tisti dolgi noči, ki je prikovala pred televizijske zaslone zopet številne gledalce po vsej državi in širnemu jugoslovanskemu občinstvu pokazala, da je

definitivno mimo obdobje »diktature rdečih«. Začelo se je namreč že z razpustom glasovanjem o dnevnem redu, za katerega so kasneje eni rekli, da je bilo potrebno, drugi, da ni bilo, večina pa je kategorično zavržela, da delovno predsedstvo kongresa najbrž sploh ni vedelo, kaj je z njim hotelo. Končalo pa se je seveda z nepremišljenimi dejanji Momirja Bulatovića, ki je z vrhunsko balkansko ignoranco poskušal kongres speljati v večinske vode »protibirokratske revolucije«, in fatalno napako Slobodana Miloševića, ki si je kot kakšen japonski yakuza z brezobzirno mafijaško metodo poskušal prisvojiti absolutno partijsko oblast na kongresu.

Tako so mnogi po glasovanju o dnevnem redu, s katerim naj bi se delegati odločili, ali bo kongres začel svoje delo z obravnavo deklaracije, ki naj bi bila najpomembnejši dokument zasedanja ali pa s tematsko razdeljeno razpravo po posameznih delovnih skupinah, rekli, da je k zapletu v bistvu največ prispeval sam Stefan Korošec, ki nenadoma ni vedel, kaj bi z rezultatom glasovanja in se je raje odločil za »kompromisni korak«, češ da naj bi ta bolj ustrezal razpoloženju v dvorani. Mi sicer ne vemo, v kolikšni meri to drži ali ne, vendar pa je dejstvo, da je s tem izničil rezultate glasovanja, v katerega so mnogi vložili velik politični kapital, saj so jih veskokozi budno opazovali tako njihovi politični istomišljeniki kot nasprotniki. Odtod tudi skrajno »restruktivno« glasovanje zadnji večer kongresa, ko so sprejemali amandmaje h kontroverzni deklaraciji in ko so ostajali slovenski predlogi — tudi tisti najpomembnejši, ki so se nanašali na bodočo organizacijsko naravo ZKJ in vzpostavitev zveze zvez — v veliki manjšini. Delegati iz drugih okolij se namreč kratkotalno niso hoteli več izpostavljati za »koalicijo«, ki ni zanesljiva in ki se v odločilnem trenutku ustraši svoje moči, tako kot se je na primer »reformna večina« ob glasovanju o dnevnem redu prvi dan kongresa.

Seveda pa je imelo to glasovanje kljub vsemu tudi zelo pozitivno plat, ki je prišla do izraza v odločilnih urah v tisti noči 22. januarja, ko je bilo v zraku vprašanje, ali bo kongres prekinjen za dalj časa ali pa bo še isto noč nadaljeval z delom. Glasovanje, kakorkoli je bilo po svoje smešno in nelogično, je namreč v zelo neugodnem kontekstu in na vsakomur

dejemljiv način legitimiralo pozicije predstavnikov JLA, ki so se vsi po vrsti, od Kadijevića, Simića in do zadnjega desetarja, izrekli proti spremembam dnevnega reda in se znašli s tem ne samo z ramo ob ramo s pripadniki najbolj dogmatskih partijskih sil v državi, ampak tudi v družini tistih, ki so bili številčno ob prvem velikem političnem prestopanju na kongresu v manjšini. Ne vemo, kolikšna je bila pri tem njihova jeza na Stefana Korošca in ali ga je pred kakšno hujšo obliko kulouarske torture, ki je znana metoda priprave »ne povsem prepričanih« še iz časov popolne partijske monolitnosti, rešila samo slava nekdanjega vojaškega »letalskega asa«, zagotovo pa so šli po tem dejanju nekoliko vase in v naslednjih dveh dneh temeljito razmislili o svojem političnem položaju v državi in možnostih dejanske reforme ZKJ. V tisti dolgi noči so se namreč relativno hitro odločili in postavili na stran tistih, ki so se po odhodu Slovencev zavzeli za takojšnje prekinitve kongresa in s tem priznali, da so kljub celovitemu prestopanju glasov v korist dogmatskih in kontroverznih partijskih sil prave karte na oni drugi strani.

Od tod naprej pa je šlo vse skupaj z bliskovito naglico. Najprej se je na kongresu oblikovala relativno močna koalicija republikanskih partijskih organizacij, ki se ni zavzela samo za takojšnje prekinitve kongresa in s tem za neposredno politično blokado Slobodana Miloševića in njegovih fundamentalistov, ampak je tako rekoč v hipu spregledala tudi veliko nevarnost preglasovalnega stroja, ki ga je pod krinko zahteve »po partijski enotnosti« pripravljval zadnjih nekaj mesecev za kongres srbski voditelj. Navidezna enotnost in t.i. »načelna naravnost k reformam« se je namreč začela osipati v istem trenutku v vseh republikanskih organizacijah ZKJ, ki niso natančno vedele, po kaj so prišle na kongres, nekateri partijski šefi, kot na primer Nijaz Duraković in Momir Bulatović, pa so imeli očitne težave s svojimi delegati že v prvih dveh urah po prekinitvi drugega plenarnega zasedanja, saj so hoteli nekateri takoj zapustiti center Sava.

Toda to še sploh ni bilo vse, saj je proces hitrega političnega treznenja že naslednji dan stekel z bliskovito naglico tudi skozi večino drugih institucij političnega sistema v državi

in povzročil takojšnje pozitivne reakcije v t.i. civilni sferi, to je pri navadnih ljudeh, ki so zaradi politične in ideološke stagnacije »avangardne organizacije« že obupavali. Tako je zvezna vlada na primer takoj izjavila, da zaradi razpada ZKJ funkcioniranje države ne bo v ničemer ogroženo, državno predsedstvo tega sicer ni reklo, vendar pa tudi ni izrazilo nobenih nasprotnih bojazni ali groženj, ki jih je bilo drugače v zadnjih mesecih s tega mesta pogosto slišati, češ da je zaradi neenotnosti država v težavah. In kar je mogoče najpomembnejše, nihče ni v zvezi z zadnjimi kosovskiimi demonstracijami, ki so po svoje tudi odraz spremenjenega, bolj demokratičnega ozračja v državi, rekel do tega trenutka v federaciji nič skrajno obtožujočega na račun albanskega »nacionalizma«, tako kot se je to praviloma dogajalo v preteklih mesecih — kot da bi se tudi v tem pogledu federacija počasi že začela osvobodjati neusmiljenega Miloševićevega dogmatskega političnega prijema. Z drugimi besedami: povsem mogoče je, da se je proces rušenja Miloševićevega imperija ta hip že začel in nič čudnega pri tem ne bi bilo, če bi vse skupaj steklo prav na Kosovo, kjer je bil najbolj nasilno vzpostavljen in kjer je dobil prave »transilvanske poteze«... Opazovalci ne vedo pri tem le tega, kam bo pobežnil Rahman Morina.

Toda razplet v centru Sava je v bistvu vseeno najbolj okrepil položaj Slovenije, saj je bil popolnoma v skladu z njeno strategijo za večjo politično in gospodarsko osamosvojitve, ki jo v zadnjem času označujejo več političnih težej, med drugim tudi tista po konfederalno urejeni zvezni državi. Ureditev drugačne jugoslovanske federacije namreč nikakor ni možna brez ideološke decentralizacije, kajti vsakršni ideološki ali politični ekskluzivizem v naših pogojih stvari strašno zapleta in nenehno vodi k vsiljevanju idej in modelov enim narodom nad drugimi. Ne mislimo kajpak, da se poslednje slovenske partije ali stranke ne bodo več povezovala z drugimi deli Jugoslavije, kot to nekateri v teh dneh v državi tendenciozno namigujejo, vendar pa to zagotovo ne bo takšno povezovanje, kot je bilo tisto znotraj ZKJ, ki je nenehno povzročalo konceptualne konflikte. Tako gre sedaj za to, da vzpostavimo samostojnost na vseh področjih, kjer se ponuja, in s tem počasi

utrdimo položaj za oblikovanje novega spoznanja o sožitju v državi, ki je po tistem, kar se je zgodilo v Jugoslaviji v veljavi dveh letih, dejansko neizbežen. Najpomembnejše pa je to, da je takšnih področij veliko več, kot se zdi na prvi pogled, pri čemer se možnosti sedaj odpirajo tudi na gospodarskem področju, ki je doslej v tem pogledu najbolj zaostajalo. Tako je naposled slovenska vlada odgovorila na srbski gospodarski bojkot, ki je Sloveniji prinesel večjo ekonomsko škodo, kot so to v začetku v Ljubljani hoteli priznati, vendar pa je to dejansko šele prvi, zgolj samoohranilni korak. Če v bližnji prihodnosti pa mora slovenska vlada, ta ali nova, pripraviti celovit alternativni razvojni program, t.i. program »B«, ki bo zagotavljal hitrejši razvoj našega gospodarstva, ne glede na to, kaj se bo dogajalo z zveznimi vladami in ali bo Markovič uspel ali ne.

Seveda pa bo v Sloveniji tudi še vroče, kajti predvolilni boj bo raznel politične strasti v naši republiki kljub nekakšnemu vtisu, da o nekaterih stvareh že obstaja »nacionalni konsenz«. Velike težave bodo pri tem povzročili prav gotovo tudi vsi tisti, ki še zmeraj ne verjamejo, da gre zares, in ki se ob prihajočih spremembah zgolj bolj ali manj spretno pretvarjajo. Ne vemo sicer, kaj mislite vi, vendar pa v našem časopisu jemljemo stvar skrajno resno, kajti samo tako se bodo nekega dne sedanje klavne razmere resnično lahko spremenile na bolje. Isto pa velja tudi za one, ki zaradi politikantskih vzrokov že sprevrtajo posamezne politične pojme, si poskušajo prisvojiti nekakšen neopredeljen »sredinski prostor« na ta način, da poenostavljeno izenačujejo vladajočo politiko in opozicijo, in s tem še bolj begajo že tako in tako zbegane ljudi. Ali pa, iz bog si ga vеди kakšnih vzrokov, vsakršno opozarjanje na nacionalne interese takoj nadebudno označujejo kot slovenski nacionalizem, tako kot to v bistvu že ves čas počno v Miloševićevem tabornu, itd. Toda to je pač očitno zakonitost nerazvitega političnega prostora in neizvite medijske senzacionalnosti, v kateri naj bi vžigale vse mogoče fraze, tudi takšne, kot je recimo v teh dneh pogosto citirana: »Le vkup, le vkup — bivši levčarji... Je pa iz Mladine.

Daniilo Slivnik





POGOVOR Z JOŽETOM ŠKOLČEM

# Pod zaporedno številko 1

*ZSMS je bila videti takoj po kongresu v Portorožu čuden stvar. Vsaj eno leto je glasno zahtevala legalizacijo večstrankarskega sistema; v trenutku pa, ko bi lahko kot prva od bivših družbenopolitičnih organizacij razglasila prestrukturiranje v stranko, pa je v svoje dokumente zapisala nejasno samodoločitev stranke in gibanja.*

V naslednjih mesecih pa se je zdelo, da portoroški kongres ni bil prvi kongres politične stranke, ampak je zadnji kongres ene od družbenopolitičnih organizacij. Teme, ki jih je utrdila na političnem prizorišču, so druga za drugo prevzemale stare in na novo nastale stranke, ali pa so sploh izginile iz politike. Dajala je vtis, da se zanaša na pretekle uspehe in da ima velike težave ponuditi kaj novega. Na naslovni strani Dela se je znašla le še v kari-katuri, ki jo je postavila vmes med tica in mi. Jože Školč, predsednik ZSMS, pojasnjuje, če je šlo le za predvolilni manevar ali če se nekdajne osište družbenih pobud res izlevo v neto kroje žival.

**S koliko gotovostjo lahko danes napoveste, da boste na volitvah izgubili?**

Na kongresu v Portorožu sem govoril o možnosti, da zmagamo. V jeziku, ki ga do takrat Stranka socialističnega samoupravljanja ni hotela govoriti, sem povedal, da se mislimo za oblast boriti. Takrat sploh še ni bilo zakona o političnem združevanju, še manj zakona o volitvah in državno-politični pogon ni niti najmanj verjel, da bo res moral izpustiti institucije iz rok. V Portorožu sploh še ni bilo možnosti za zmago. Sedaj so z užankonjem večstrankarskim sistemom tu.

**Pa sploh ste stranka? Na kongresu ste govorili, da niste ne stranka ne gibanje.**

Smo politična stranka, ki je v sodnem registru občine Ljubljana Center vpisana pod zaporedno številko 1.

**Zakaj se vam je potem zdelo umestno nekaj mesecev pred volitvami mrkniti iz slovenskega političnega prostora?**

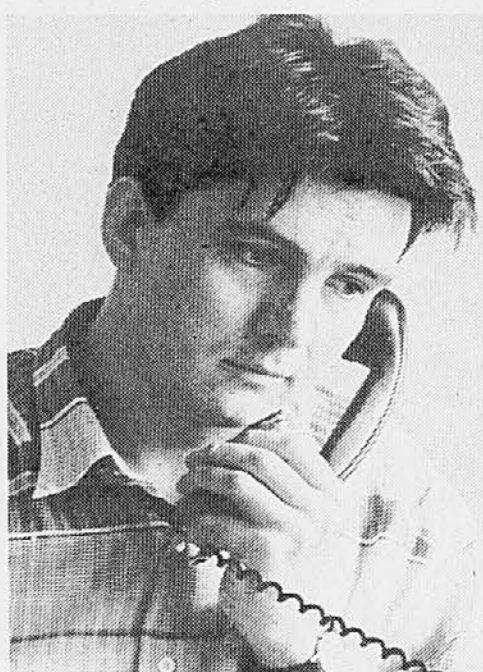
Prav iz političnega prostora nismo mrknili, ampak za televizijo naenkrat nismo več zanimivi. Morda smo v akcijskem načrtu naredili napako, ko smo takoj po kongresu mislili, da moramo kot konstituirana stranka začeti zasipavati parlament s predlogi zakonov in da je parlament resna zadeva, kjer mi uresničujemo program, ki smo ga sprejeli na kongresu. Ves rompompom pa je seveda šel mimo parlamenta. Mediji se na eni strani ukvarjajo z agonijo komunistov, nacionalno propagando ali s tehnologijo nastajanja novih strank. Skupščinske razprave o zakonu o samostojnem osebnem delu, ki smo ga čakali štirinajst let, pa tudi o zakonu o političnem organiziranju in podobnih projektih, navzven niso zanimive. Rezultat našega angažiranja v parlamentu je na primer ta, da poslej zdravniku ne bo treba prositi za status svobodnega kulturnega delavca, če bo hotel opravljati zdravniško prakso.

**Ali ni tako, da ste osebno mislili, kako so vse karte že v vaših rokah in da vam volivcem ni treba več prepričevati? Je komunikacija s kompromitirano skupščino pomembnejša kot komunikacija z volivci?**

Nam se zdi pomembno, da to, kar piše v naših programskih dokumentih, tudi realiziramo. Večino tega lahko izpeljemo le prek skupščine. Vlogo, ki bi jo morala igrati skupščina, je ves čas igral centralni komitej. To se je, mislim, sedaj dokončno podrla. Da je sedanja skupščina relikvija starega sistema, naša krivda. Boris se lahko le v tistem prostoru, ki obstaja. Tam smo se legitimirali kot stranka, ki zna stvari urejati. Dolgoročno se mi to zdi pametno. Priznam pa, da bi morali javnosti bolj govoriti o tem, kaj delamo v skupščini in siliti v medije.

**Ali ni morda res to, da družbene teme, ki so iz ZSMS naredile politično silo, sploh niso vstopile v medstrankarske boje in niso več zanimive? Civilno služenje vojaškega roka, feminizem, šola, zaščita človekovih pravic, ki jih sama družba ne mara, homoseksualci, denimo, ali niso te in podobne teme preprosto izginile, od kar ste vsi postali velike nacionalne stranke?**

To je zelo pomembno vprašanje, morda je to celo ključno vprašanje konstituiranja demokracije. Toda ZSMS je morala pristati na strankarsko paradigmo, saj smo prav mi prvi



zahtevali večstrankarski sistem. V polju družbenega je sedaj res nastala precejšnja zmeda. Ob ljubljanskem procesu se je namreč veliko brisalo, ker smo bili vsi ogroženi. Sedaj pa politični prostor že leto dni določa samo še spor s Srbi in to tekmovalno, kdo se bo pokazal kot bolj herojski branitelj Slovenije, partija ali opozicija. Mi smo tvegali, da se osmehimo in smo se na kongresu definirali hkrati kot stranka in družbeno gibanje prav zato, ker je področje državljanjskih iniciativ temelj našega političnega dela. Ko boste videli liste naših kandidatov, boste tam našli imena ljudi, ki so zadnja leta skupaj z ZSMS pomenili družbeno alternativo.

**Ne bo držalo. Kmečka zveza in Zeleni so se kot družbeno gibanje organizirali v ZSMS, pa so ob prvi priložnosti iz sredinskega zmernega bloka pobegnili v nacionalno opozicijo, ki do vas vse bolj kaže nezauzanje.**

Mislil, da so mi naredili napako, ne pa mi. Rezerve do ZSMS so bile ves čas vidne. To, kar lahko preberite v Demokraciji, da je ZSMS podmladek partije in režimske organizacije, so nam ves čas metali naprej. Ampak Rupel je večerj na televiziji ponujal partiji roko in objubil sodelovanje, mi pa smo ves čas ohranjali avtonomijo družbenih in političnih iniciativ. O tem, kdo je čigav podmladek, imam tudi jaz nekaj idej. Z Zelenimi in s Kmečko zvezo imamo programske stike. Pri pisanju naših programskih dokumentov o ekologiji in kmetijski politiki so sodelovali tako člani Zelenih kot kmetje, prav tako kot so njihovi programski temelji nastajali tudi pri nas. Vprašanje, ob katerem nismo pršli skupaj, je bilo vprašanje temeljev, na podlagi katerih se bomo združevali. Nam se niti antikomunizem niti narodno brambovstvo nista zdela ploden skupni imenovalec za programsko združevanje. Antikomunizem se nam je zdel le ena od opcij v političnem spektru.

**Partijski kongres v Beogradu in reakcije nanj kažejo na to, da ste se kolosalno uštelili. Prav nasprotno. To ni bil kongres komunistične partije, ampak kongres komunističnega režima. Tudi Slovenci so peljali s sabo predsednika skupščine, predsednika države, vlado in ves svoj republiški režim. Ta režim je krnil in jaz se na krkovini ne bi združel. Strinjam se s predsednikom Drnovškom, da je Zlata lisica bolj življenjska prireditev.**

**Ne vprašujem o temeljih združevanja, ampak o razlikah. Včasih se zdi, da med Kucanom, Pucnikom in vami ni nobenih razlik. Kje so?**

Takrat ko je treba narediti korak naprej, se pokaže, kdo caplja in kdo naredi ta korak. Ko smo mi šli iz zvezne mladine, smo preprosto rekli, da s tako organizacijo ne mislimo več sodelovati in smo namerno razdri zvezno organizacijo. Prelom je nastopil, ob vprašanju civilnega služenja vojaškega roka, potem z ukinitvijo štafete in dokončnim odhodom iz zveznih organov. Slovenci komunisti so šli v Beograd popravljati in s tem ohranjali zvezno partijo. Pripravljeni so bili na vse mogoče kompromise, da bi nekaj, kar se lahko imenuje ZKJ, še naprej obstajalo. Če jim je res do Evrope, demokracije in teh reči, nimajo kaj popravljati zvezne partije. Treba jo je razsut.

**Hopla, saj prav to so naredili!**

Da, toda iz razočaranja, ne pa iz načrta. Jokali so ob tem, namesto da bi se veselili. In še danes ne govorijo o koncu partije, ampak o razcepju. Če hočemo diskutirati o tem, kako bo sestavljena Jugoslavija, kako bo funkcionalna politična pluralizem, je treba zvezne institucije načrtno in z odprtimi kartami razsut. Mislim, da so tudi oni, tako kot Pančevski, verjeli, da če razbijemo zvezno partijo, propade Jugoslavija. Ta predpostavka je

smešna, ker je pluralizem dejansko že tukaj. Bistvena razlika med nami in partijo, pa tudi med nami in Demosom, je vprašanje izhodišča političnega sistema. Partija in Demos govorita, da je njihov temelj suverenost naroda in iz naroda izpeljujejo pravice posameznika. Naše izhodišče pa je državljani posameznik. Od tukaj lahko konsekventno branimo vse individualne svoboščine in iz njih izhajajočo svobodo skupnosti. To je manj spektakularno, tvegamo, da ne bomo razumljeni, ampak to je bistveno izhodišče. O tem je v Sloveniji težko govoriti, ker živimo v vzdušju ogroženosti, kot nevarnost pa se ne kažejo posamezniki ali politične opcije, ampak narodi.

**Dobro, niste Demos, niste partija, niste center. Kaj sploh ste?**

Ta shema levo, desno, center se mi ne zdi pametna. Sedaj ni mogoče reči, da je partija leva, Demos pa desni. Te razlike se pokažejo šele v demokratično izvoljenem parlamentu. Ne izhajajo iz tega, kar kdo o sebi trdi, da je, ampak iz tega, kakšne zakone predlaga. Tudi koalicije se ne sklepajo pred volitvami, ampak po njih. Smisel koalicije je artikulacija vladnega programa, ali parlamentarna opozicija proti vladnemu programu. V italijanskem parlamentu ni redkej pojav, da fašisti in komunisti skupaj glasujejo proti nekemu zakonu. Obe stranki sta del opozicije, to pa ne pomeni, da pred volitvami nastopata s skupno listo. Pri nas imamo ta absurdni pojav predvolilne koalicije, ki trdi, da se bo takoj po volitvah razšla. To se mi zdi zamegljavljeno političnega prostora. Mi ne moremo priti na logiko, da gre sedaj za spopad dveh velikih sistemov, ker našo identiteto sestavljajo vrsta političnih zahtev in opredelitev, ki jih ni mogoče sedaj opredeljevati kot leve ali desne. Tvorijo pa fundamente nekega normalnega političnega in družbenega življenja. Sistem ne more delovati bipolarno.

**To je vse abstraktno. Poskušajva precizirati. Si upate sedaj z eno izjavo izgubiti sto tisoč volivcev in povedati vaše mnenje o abortusu?**

Seveda. Dejanje abortusa je mogoče opisovati na vse mogoče grozne načine, dobrih strani abortusa samih po sebi ni. Tisto, kar pa je politično vprašanje, ni abortus kot medicinski poseg, ampak pravica do abortusa. Upam pa si za ceno sto tisoč ali dvesto tisoč glasov reči, da mislim, da je pravica do abortusa neodtujljiva pravica vsake ženske. Zdi se mi katastrofalno, da iste stranke, ki govorijo

o narodovi svobodi, v isti sapi poteptajo eno temeljnih pravic posameznika, kot da gre za moralno vprašanje.

**Šlo jih je sto tisoč. Vprašanje za še sto tisoč. Odcepitev Slovenije, da ali ne?**

To ni isti rang vprašanja kot abortus. O odcepitvi lahko diskutiramo, o abortusu ne. Pri odcepitvi je treba najprej dati vse karte na mizo. Sem za odcepitev Slovenije, če se to splača. Pri izračunavanju pa se ne sme goljufati. Če je argument za odcepitev kulturna razlika, me ne zadovolji. Sedaj rinemo v Evropo, že z Italijani pa je vsaj toliko kulturnih razlik kot s Srbi, kaj šele z Angleži ali Belgijci. Pri ekonomiji so že pogoljufali. Ob bojkotu so najprej rekli, da nam Srbi dolgujejo nekaj milijard dolarjev. To je bila ali računaska pomota ali preprosto laž, včeraj, po dveh mesecih, je slovenska vlada govorila o slabih dvesto milijonih dolarjev. Jaz bi težko diskutiral o težko vprašljivih podatkih. Zc ves čas zahtevamo konfederacijo, iz katere lahko vsaka enota izstopi, če se ji to bolj splača, kot da je v njej. To pa je stvar, ki se ne more izprati kot predvolilni manevar. Vprašanje odcepitve ni stvar političnega prestiža, ampak odločitev vseh državljanov Slovenije. Če je odločitev za odcepitev, se ji nobena stranka ne more upirati.

**Še demokrate bi vam pobral. Najprej ste zahtevali uzakonitev strank, sedaj pa blokirate SZDL, ki hoče postati stranka.**

Mi ne blokiramo SZDL, ampak nočemo, da bi ves organizacijski aparat volitev bil v rokah ene od strank. SZDL je pokazala skrajen politični cinizem, ko je pri ustavnih spremembah do konca vtrajala pri tem, da ohrani privilegirano pozicijo v sistemu, češ, oni niso stranka, ampak krovna organizacija. Oni da bodo organizirali volitve, ko se nevrtni. Do osemindvajsetega decembra, ko je bil sprejet proračun, so to še trdili. En teden kasneje pa se z vsem pomped okličejo za stranko. Ne vem, če se zavedajo, da bi lahko kdorkoli ob najmanjši nepravilnosti, ki se lahko zaradi tega zgodi že v predvolilnem obdobju, zahteval razveljavitev volitev in mednarodno nadzorno komisijo pod okriljem OZN. Tudi sam bi se verneje počutil, če bi volitve organizirale Modre čelade kot pa SZDL.

**Je res, da imate težave pri pridobivanju kandidatov za volilne liste?**

Prav nasprotno, zadovoljni smo, ker bodo na naših listah res lepa imena javnih delavcev. Do predpisane roka jih bomo opredelili tam, kjer to narekuje zakon. Predstavljeni jih bomo devetega februarja, leto dni po konferenci za demokracijo, kjer smo rekli, da hočemo v enem letu parlamentarno demokracijo.

Ervin Hladnik-Milharčić

DR. MARKO KOS

## In kje je ljudstvo?

**I**ronija je, da po štiridesetih letih vladanja v imenu ljudstva o tem ljudstvu nič ne vemo. Ne vemo, kaj misli, koga podpira, koga sovraži. Štiri desetletja se oblasniki niso spraševali o teh lastnostih ljudstva, kajti ljudstvo ni imelo priložnosti, da bi jih izbiralo. Sele sedaj, ko naj bi izbralo svojo oblast med različnimi ponudbami, so se pričele oči vseh obračati k njemu. Ljudstvo je postalo zopet – ljudstvo.

O njem pa nihče nič ne ve. Ni anketa o njegovih navadah, prioritetah, preferencah, načinu rezevanja, kriterijih, s katerimi ocenjuje oblast, ki se mu ponuja, ga omrežuje in vabi med svoje podpisnike.

Nimam namena vedenja tega ljudstva dramatizirati. Spriznati se moramo z realnostjo: oblikoval ga je večdesletni razvoj, zato je pravično v nečem defektno, kot je bila zgodovina, daleč nekeje je od zahodnih ljudstev, ki so nenehno rasla v nekem organskem razvoju brez pretresov in so sedaj štiri ali pet ravni nad nami.

Ljudstva ni mogoče kategorizirati, ga osteviliti in vtakniti v predalčke. Ankete kažejo, da je močno prisotna kontradikcija o sodbah ljudi in da je tudi prav tako močna stopnja indiferentnosti. Zavest o dogajanju okrog nekaterih vprašnih obstaja samo pri manjšem delu ljudi.

Ce se pomudimo pri nekaterih polemikah, ki so razdvajale široke kroge, kot je bil spopad okrog izobraževalnih jeder, poenostavitelj za vso državo, pa o usmerjeni solski reformi, o avtonomiji univerze, o uporabi tujk in o prepovedi nekaterih knjig in drami o totalnem angažiranju slovenskih pisateljev – moramo priznati, da se je v njih aktiviral samo del inteligence, recimo jim intelektualci, in da je malokdo izven tega aktivnega sloja sploh vedel, kaj se dogaja. Posebno vprašanje je, ali večina srednjega sloja sploh ni hotela vedeti, kaj se dogaja? Da se ji ne bi bilo treba opredeljevati? Tako smo razumeli rektorja mariborske univerze, ko je grenko rekel: Vsi so veliki oportunisti!

Tako lahko samo ugotovimo, da v Sloveniji ne moremo govoriti o neki »kulturni državljanski vojni« med konservativci in modernisti, ki je bilo recimo za časa Jovana Vesela Koseskega in njegovih nasprotnikov ali za časa Cankarja. Fronte so danes premalo izklesane in promala je intelektualnega smodnika, saj je na eni strani samo oblast na poziciji nedotakljivosti, na drugi strani pa nasprotniki, ki ne rabijo nobene inventivnosti, ker jih boji ne zahteva. Okrog arene pa stoji »molčeča večina« in se niti ne zanima za dogajanje v njej, marveč gre za svojim poslom, pa naj bo to delo ali zabava. Prav kakor v veronski areni – in okrog nje z živahnim uličnim trgovanjem!

To je »kontrakultura«, medtem ko se resnično bije boj za preživetje slovenske kulture. Tu nastopajo samo nekateri, ki se upirajo navali birokratske pameti, proti internemu dogmatizmu in proti principu preteklosti, vendar brez pravega nasprotnika, kar je še najbolj žalostno. Bijejo se z mlino na veter kot don Kihot.

Vendar se to godi na največjem nadsprotnju družbene nastave, ljudstvu spodaj pa je malo mar za vse te hude besede. To je »povprečna Slovenija.«

Kakšne resničnosti slovenskega življenja previra in slika prve impresije?

Ce hočemo to dogajanje v ljudstvu analizirati po nekih splošnih merilih, moramo ugotoviti, da so spoznanja o ameriških, francoskih ali italijanskih družbah povsem neuporabna. Za nas bi mopravi postavili poseben model »družbe v rekonvalescenci«. V slovenski pojavi družbi do nekega »Kulturkampfa«, do razčiščevanja in polarizacije dveh strani niti ni moglo priti, ker je bila disonanca prepovedana.

na, ker je vse, kar je bilo »proti«, dobilo etiketo »kontrarevolucije«, ker je bila vsaka kritika zadušena. Zato so ostala vsa problematična vprašanja netrgovljena, ni bilo nobenih zmagovalcev. O vprašanih spava, šole, skrbstva majhnih otrok doma ali v vrtcu se ni odločalo z javnim mnenjem.

Družba je bila zato prikrajšana za svojo dozorelost, kajti s takimi kulturnimi, etničnimi in moralnimi boji družba dozoreva. Slovenska družba zato ni zrela, ni artikulirana. Za zrelost se mora namreč izjasniti, kateremu taboru pripada. Tako se oblikuje večinsko javno mnenje. Slovenska družba se je odvadila izjasnjevanja, zato je hladna in zatrta, in bo šele morala to dozorevanje nadoknaditi.

Tu je tudi vprašanje oz. navada tolerantnosti, ki je povezana z javnim opredeljevanjem. Na univerzi je prihajalo in prihaja do netolerantnosti proti tistim, ki imajo svoje mnenje, ki ne vodi do blaga dobojavevanja, marveč do izobčenja, ki niso nobena osnova avtonomije. Bistvo sožitja je soobstoje populoma različnih mišljenj in načinov dela, brez prisilnih poenostitev, ki se vedno nehaljo v jalovem povprečnistvu. To povprečnistvo ne priznava nobenih odkl in delovnih zmag, marveč samo prave, ki so izraz črednega nagona po vodenju in zaščiti najšibkejših, kar se izraža navzven kot negativna selekcija.

Zato ni čudno, da je večina ljudi v vseh bojih na strani nevrtnih »civilov«, ki se nečesto zamertiti nobeni strani. Enostavno se boje opredeliti. Opreni so na vsakem koraku, kajti njihove izkušnje so grenke.

To delno izhaja iz občutka lojalnosti do nasprotujočih si strani, delno pa zaradi neobvesnosti. Najprej je prav z ljudmi, ki se ne zanimajo za nič okrog njih, pobirajo na TV in med pogovori samo drobce, ki pa jim ustvarjajo povsem zgrešeno, zlasti pa skrajnostno podobo. Takšne ljudi srečujemo na vsakem koraku, ker prevladujejo kot malo izobražena večina. Ti ljudje so zato tudi najbolj prestrašeni ali ogorčeni ob raznih dogodkih, ki pretešajo naš vsakdan.

Velika pridobitev je nevtalnost političnega prepričanja v vsakdanjem življenju. Dogajanja v preteklih letih z legalizacijo različnih političnih gibanj s svojimi političnimi pestrostmi so potisnila politično mišljenje oz. pripadnost posameznika v privatno sfero. Politično prepričanje ni več predmet spitovanja, zamere ali sovraštva, marveč je postalo nekaj običajnega, nekaj kar mora imeti vsak človek, tako kot etiko ali moralo.

Temu sta pripomogli dve stvari: prvo je razpad prepotentnega, nasilnega in nestrpnega partijskega sektajstva, kar je prišlo kot umik partije z vsevednih in ekskluzivističnih pozicij ter splošno izgubljanje ugleda partije zaradi nečastnih napak v preteklosti. Partiji sami so se povlekli vase ter znižali ton v svojih nastopih v okolju poštenj, kulture in sol.

Drugi vzrok pa je v obilici političnih gibanj in v njihovi vsesplošni glasnosti, kar je v ljudstvu zbudilo občutek splošnega slavlja političnih prepričanj, nekakšen »boljši trg«, kjer je vsakemu na voljo vse, kar se mu dopade. Ta obilica zvez je preprečila polarizacijo ljudstva, ki je bila v vseh preteklih desetletjih – partiji in nepartiji. Prav tako bi do polarizacije prišlo, če bi se formalno samo dve stranki. Politika je bila tako potisnjena v nek intimni svet

To je imelo v sebi tisti emocionalni nabo, ki je ljudi revoltiral in zedinil.

Enake naboje je imel v sebi srbski miting, ki je povzročil sovraštvo do Srbov, ki ga doslej Slovenci gotovo niso čutili. Ce je iniciator mitinga mislil, da bo vzbudil pri povprečnih Slovenceh, to je pri narodu, ljubezen, je bil izredno slab psiholog ali pa zločinec. Vzbudil je najprej strah, ki se pa naglo menja v srd in ta v sovraštvo in odpor. Srbi so si s tem naenkrat iz Slovenca napravili sovražnika.

Pri tem sta bila dva naboja, prvi je bil občelovski: če ti kdo vdre v hišo, ne da bi ga povabil, ga vržeš ven. Drugi je bil žalitev: na javnem trgu slovenske prestolnice dostoj oz. vsaj tisoč let še noben shod ni potekal v srbscini. To je bil nacionalni nabo globoke užaljenosti.

To je prispevalo k zedinjenju Slovencev na eksistenčni ravni, na ravni skupne ogroženosti. Pri tem so razlike v politični opredeljenosti nerelevantne, oz. kot sem prej ugotovil, kulturna raven je postavila politično mišljenje v zasebno področje, na raven vsakega individua.

Globlji politični konflikti se ljudske psihe niso dotaknili, vse je ostalo na ravni razpoja: svoboda – da ali ne. Ljudje vidijo svobodo v tem, da lahko glasno povedo, kaj mislijo o čem, v čem se ne strinjajo in da kritizirajo, pa naj bo to upravičeno ali ne. V tem je tudi bistvo strinjanja z opozicijo. Ljudstvo vidi in želi konkretno in realno ter se posmehuje ideološkim ostem, ki so ga v teh štiridesetih letih napravile doceta imunega. Sedaj ko je komunistična partija zelo pametno pripela na svoj prapor iste cilje kot opozicija, raznih političnih pristopov ne ločijo več ideološki principi, marveč samo senca preteklosti.



Foto: Igor Mladik













ZAKAVKAŠKI VULKAN

Menuet za balalajko (na 15 strelah)

O bmočje Zakavkazja je že na prvi pogled pravi raj za netenje ognja mednacionalnega obračunavanja...

tančnega podatka o številu sovjetskih muslimanov najbrž ni, giblje pa se od 50 milijonov pa navzgor...

Izbruh zakavkaškega vulkana prinaša resne nevarnosti, ne le za nadaljnjo usodo perestrojke in njenih nosilcev, temveč tudi za stabilnost na celotnem območju Srednje Azije...

Dodatna razsežnost tega spopada se kaže v močehi internacionalizaciji konflikta. Ni naključje, da je namreč del sovjetskih Azerbajdžancev...

Ajaz Mutalibov, predsednik azerbajdžanske vlade, se je še na lanskem, prvem zasedanju kongresa ljudskih deputatov v razpravi...

komiteja. V številnih mestih so porušili Lenineve spomenike itd. Ta dejanja so informativni mediji sprva prikazali kot posledico mednacionalnih trenj...

Šele na posvetu tehnične inteligence in delavcev v Moskvi je rekel bobu bob Mihail Gorbačov, ko je omenil, da so v ozadju nedavnih nemirov...

Tragediji v Bakuju in okrog njega gotovo botruje širši scenarij, nemara se spogleduje z idejo o srednjeazijski federaciji...

Začaran krog nasilja ima v Zakavkazju seveda širše zgodovinske, civilizacijske, verske, nacionalne, gospodarske in socialne korenine...

po priznanju pravice do samoodločbe, ki nobenemu narodu ne daje pravice, da si z odcepitvijo karkoli pridobi na škodo drugega...

Povsem samozvoje (ne)razumevanje nacionalnega vprašanja je pokazal Džugašvili.

Začaran krog nasilja v Zakavkazju ima seveda svoje zgodovinske, civilizacijske, nacionalne, gospodarske in socialne korenine...

Znana je na primer krilatka Nikite Hruščova o hitrem učenju rušine kot pospevalniku za skok v komunizem.

MEDIJSKA GNEČA V ITALIJI

Vaba za veliki kapital

Prislovično ilustrativen odnos med človekom in psom je kot vzorec za oblikovanje informacij že dolgo samo se teoretično načelo...

Tehnološki dosežki na področju komunikacij, ki so dvignili informatiko po finančni moči na ugledno tretje mesto...

uradne informativne vire, kot pa selekcionirati, sprejemati ali odklanjati, kar so objavljali javni mediji.

primer še pred dvema desetletjema hišni prijatelj dobro obveščeni dnevniki Corriere della Sera.

som, seveda skrbijo za lastna sredstva obveščanja. Tri velike stranke, krščanska demokracija, socialistična stranka in komunistična partija...

pravi samoodločbo narodov, dejansko pa je ne dopušta. Kot zanimivost samo izjava Genadija Gerasimova.

Sovjetski internacionalizem, ruski hegemonizem, hierarhična in centralizirana ustava ureditve, vse to in še marsikaj pomeni danes.

Mihail Gorbačov je še nedolgo temu poudaril, da je član KP leninskega tipa, njegovi nastopi pa izražajo privrženost leninski koncepti reševanja nacionalnega vprašanja.

Sovjetski predsednik Gorbačov je z novotarijami, ki so njegova zasluga, sprostil desetletja dušena in ponižana obdobja mnogih narodov.

Miha Lamprecht

PO ZASEDANJU SEV V SOFIJI

REVOLUCIJA NE BO POTREBNA

Z goraj našeta vprašanja je komentator tega časopisa pokojni Dušan Dolinar zapisal natanko pred dvajsetimi leti...

vaška je grozila z izstopom, podpredsednik madžarske vlade Medgyesi je napovedoval ustanovitve nove grupacije znotraj SEV...

Kako se rešiti avtarkije znotraj SEV in kako avtarkije do »zunanjega« sveta? Ali sodelovati le prek državnih organov ali preiti na neposredno sodelovanje med posameznimi podjetji?

Praktični in izvedljivi razlogi za to so v prvem redu politični, kar pomeni, da vzhodni državni voditelji...

Kam gre SEV? Da se je reforma SEV začela, o tem ni nobene dvoma. Zdi pa se, da so predstave o smeri in hitrosti sprememb še zelo nejasne.

Reforma ali spremembe 45. zasedanje Sveta za vzajemno gospodarsko pomoč v Sofiji so prelagali skoraj leto dni.

V čem se razlikujemo Potreba po reformi SEV je prišla pravzaprav iz dveh smeri. Spodbudilo so jo notranje reforme v posameznih članicah.

Kako izboljšati trgovino, ki je doslej potekala le po okornih pravilih dvostranskega kliringa, z večstranskim kliringom ali celo z notranjo konvertibilnostjo? Kaj storiti z manj razvitimi članicami SEV?

Češkoslovaška delegacija je razliko med reformami in tistimi, ki zahtevajo temeljite spremembe, takole javno razgrnila: Sovjetska zveza...

Radikalni predstavniki razvitejših vzhodnih gospodarstev so v Sofiji takole razlagali sovjetski predlog o konvertibilnem plačilu po svetovnih cenah.

Romunski premier Pierre Roman je tudi simbolično pokazal, iz kakšnih razmer prihaja. Nastopil je brez vnaprejšje priprave govora.

Politične reforme v Sovjetski zvezi so te pritiče sicer oslabile, ne pa tudi dokončno odstranile. Razlog je preprost: SEV je umetna tvorba...

Reforma cen in obračunske politike v SEV je prva zahteva prav sovjetska vlada. Toda soočenje s partnerji v Sofiji je pokazalo, da Moskva v tem ne želi iti predaleč.

Češkoslovaška delegacija je razliko med reformami in tistimi, ki zahtevajo temeljite spremembe, takole javno razgrnila: Sovjetska zveza...

Češkoslovaška delegacija je razliko med reformami in tistimi, ki zahtevajo temeljite spremembe, takole javno razgrnila: Sovjetska zveza...

Češkoslovaška delegacija je razliko med reformami in tistimi, ki zahtevajo temeljite spremembe, takole javno razgrnila: Sovjetska zveza...

Češkoslovaška delegacija je razliko med reformami in tistimi, ki zahtevajo temeljite spremembe, takole javno razgrnila: Sovjetska zveza...

Table with exchange rates: Koliko so vzhodne valute zares vredne (v ameriških dolarjih) - uradno na črnem trgu. Columns: Country, Currency, Rate.

Andrej Poznič









